

**Ἡ Ἥλεια καὶ τὸ Λαλαϊκὸν ὄροπέδιον κατὰ τοὺς
μυθολογικοὺς χρόνους.**

Ἡ ἀπέραντος ἔκτασις τῆς βουνοσειρᾶς τῆς Φολόης-Καπέλης ἢ κεκαλυμμένη ἀπὸ πανύψηλα καὶ πυκνότατα δάση ἐκ δρυῶν, ὡς καὶ ἡ κάτωθι ταύτης συνεχομένη μεγάλη καὶ μαγευτικὴ ἔκτασις τοῦ λαλαϊκοῦ ὄροπέδιου, ἦσαν γνωσταὶ καὶ ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς μυθολογίας, ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν ἐν περιλήψει τὰ κάτωθι :

Κατὰ ταύτην εἰς τὴν Φολόην κατώκουν οἱ Κένταυροι, τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Φόλος, υἱὸς τοῦ Σειληνοῦ καὶ τῆς νύμφης Μελίας.

Ὡς κατοικία τούτων δέον νὰ θεωρηθῶσι τὰ ἐκεῖθεν τοῦ χωρίου Γιάρμενα-νῦν Φολόη-σπήλαια.

Ὁ ἀρχηγὸς Φόλος ἐφημίζετο ὡς ἀγαθός, φιλήσυχος καὶ φιλόξενος.

Κατὰ τὴν μυθολογίαν οἱ Κένταυροι εἶχον τὸ μὲν ὑπὲρ τὴν ὀσφύν μέρος τοῦ σώματος ὅμοιον πρὸς σῶμα ἀνθρώπου, τὸ δὲ κάτω ὅμοιον πρὸς σῶμα ἵππου, φέρονται δὲ εἰς τὴν μυθολογίαν ὡς ἔχοντες ἀνθρωπόμορφον κεφαλὴν.

Τὰ τέρατα ταῦτα ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ Ἰξίονος καὶ τῆς Νεφέλης. ἦσαν τοῦτέστι δαίμονες τῆς καταιγίδος.

Ὁ ἀρχηγὸς τούτων Φόλος, τοῦ ὁποίου ἡ κατοικία ἦτο εἰς τὸ μέσον τῶν ἐτέρων σπηλαίων, ἐδέχθη τὸν Ἡρακλέα, μεθ' οὗ συνεδέετο, ἐκδραμόντα εἰς καταδίωξιν τοῦ Ἐρυμανθίου κάπρου.

Ὁ Ἥλιος, κατὰ τὴν συνάντησιν τῶν δύο φίλων, εἰσέδυσεν εἰς τὸ ἀτμοῦφές νέφος καὶ ἐφιλοξένησεν ἐκεῖ ὁ εἰς γίγας τὸν ἕτερον.

Ὁ Φόλος συνδιητᾶτο μετὰ τῶν λοιπῶν Κενταύρων. Τὸν Ἡρακλέα ἐδέχθη ὡς πολῦτιμον φίλον μετὰ πολλῶν περιποιήσεων παρασκευάσας πλούσιον δεῖπνον ἐξ ὀπτοῦ κρέατος, διότι ὁ Φόλος ἔτρωγε τοῦτο ὠμόν· διὰ τὸν Ἡρακλέα δὲ παρεσκεύασεν ὀπτόν, καίτοι κατ' ἄλλην παράδοσιν καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἔτρωγε τοῦτο ὠμόν.

Ὅταν κατὰ τὸ δεῖπνον ὁ Ἡρακλῆς ἐζήτησεν οἶνον, ὁ Φόλος τῷ ἀπήντησεν ὅτι εἶχον ἓνα μόνον κοινὸν πίθον ὅλοι οἱ Κένταυροι, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδύνατο ν' ἀνοίξῃ, ἐπειδὴ ἀπουσίαζον οἱ λοιποί.

Ὁ Ἡρακλῆς τότε τοῦ εἶπεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ φοβῆται, ἀφοῦ ὁ πίθος ἐπρόκειτο ν' ἀνοιχθῇ πρὸς χάριν του.

Ὁ Φόλος, μὴ θέλων νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν φίλον του, ἤνοιξε τὸν πίθον.

Κατ' ἄλλον τινὰ μῦθον, τὸν πίθον εἶχε δώσει ὁ Διόνυσος εἰς τινὰ τῶν Κενταύρων διὰ νὰ φυλάττῃ τοῦτον μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν θὰ τοὺς ἐπεσκέπτετο ὁ Ἡρακλῆς.

Ἐκτοτε ἐφρούρουν τοῦτον διαδοχικῶς ἐπὶ τέσσαρας γενεάς καὶ κατὰ συνέπειαν ὁ οἶνος οὗτος ἐκ τοῦ τόσο χρόνου εἶχε προσλάβει ἕκτακτον δύναμιν καὶ θαυμασίαν εὐωδίαν, ὥστε, εὐθὺς ὡς ἠνοιχθῇ ὁ πίθος, οἱ

λοιποὶ Κένταυροι ἠγνόησαν τοῦτο ἐκ τῆς ἀπανταχοῦ διαδοθείσης εὐωδίας καὶ εἰσώρμησαν πάραυτα κατὰ τοῦ σπηλαίου ὀπλισμένοι μὲ πελωρίους λίθους, πελέκεις καὶ κλάδους ὀζώδεις.

Οἱ πρῶτοι, οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ εἰσδύσουν εἰς τὸ σπήλαιον, ἦσαν οἱ Ἄγριος καὶ Ἄγχιος.

Ὁ Ἡρακλῆς τότε ὀργισθεὶς ἠνωρθώθη πελώριος καὶ ἀρπάσας ἀπὸ τοὺς δύο θρασεῖς Κενταύρους τοὺς δαυλοῦς, τοὺς ὁποίους ἔφερον ὡς ὄπλα, ἔτρεψεν αὐτοὺς ἐντρόμους εἰς ἄτακτον φυγὴν, συγκροτήσας δὲ φοβερὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς λοιποὺς κατ' αὐτοῦ τολμήσαντας, ἐφόνευσε καὶ κατετρόπωσε πλείστους ὄσους ἐξ αὐτῶν, καίτοι ἐβοηθοῦντο ὑπὸ τῆς μητρὸς των Νεφέλης, ἣτις βρέξασα ἀφθόνως τὴν γῆν. καθίστα ὀλισθηρὸν διὰ τὸν Ἡρακλέα τὸ ἔδαφος, ἐνῶ διὰ τοὺς Κενταύρους οὐδὲν ἔβλαπτε, διότι οὗτοι ἐστηρίζοντο εἰς τοὺς τέσσαρας πόδας των.

Ἐκβαλὼν τότε αὐτοὺς ἐκ τοῦ σπηλαίου, κατεδίωξε μέχρι τοῦ Μαλέα, ὅπου κατέφυγον οἱ ἐπιζήσαντες εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Χαίρωνος.

Τότε ὁ Ἡρακλῆς γονατίσας πρὸ τοῦ φοβεροῦ στομίου τοῦ σπηλαίου, ἐτόξευσε τὸν Ἐλατον καὶ διαπεράσας τὸν βραχίονα τούτου, ἐπλήγωσε βαθυτάτα τὸν ὑποδεχθέντα αὐτὸν Χαίρωνα.

Οἱ λοιποὶ Κένταυροι διεσπάρησαν τῆδε κάκεισε ἀπὸ Μαλέα μέχρι Τυρρηνίας, ἐνθα ἀπέθανον πάντες ἕνεκα τῶν κακουχιῶν καὶ τῆς πείνης, ἢ θελχθέντες καὶ ἀπολιθωθέντες ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἄσματος τῶν Σειρήνων.

Ἐκ τῶν Κενταύρων, ὁ μὲν Νέσσος κατέφυγεν εἰς τὸν ποταμὸν Εὐήνον, ὁ δὲ Εὐρυτίων κατέφυγεν εἰς τὴν Φολόην, ἐνῶ τοὺς ἑτέρους ἐσκέπασεν ὁ Ποσειδῶν κάτωθι τοῦ ὄρους, ὅπερ ὠνομάσθη Ἐλευσίς. Ὁ Ὀμαδος ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, ὅπου ἐδίωκε τὴν ἀδελφὴν τοῦ Εὐρυσθέως Ἀλκυόνην, δι' ἧς καὶ ἐφρονεῦθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ὁ δὲ Πολύνωρ κατέφυγεν εἰς Ἡλιδα καὶ ἐπλυνε τὰς πληγὰς τοῦ τραύματός του εἰς τὸν ποταμὸν Ἄνιγρον, ἐξ οὗ τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐγένοντο βρωμερὰ καὶ νοσηρὰ.

Μετὰ τὴν μάχην ὁ Ἡρακλῆς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Φολόην, περὶ τὴν ὁποίαν εἶχον πέσει δέκα ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων Κενταύρων, οἱ Δάφνις, Ἀργεῖος, Ἀμφίων, Ἴπποτίων, Ὀρειος, Ἴσοπλῆς, Μελαγχαίτης, Θηρεύς, Φρύξος καὶ Δούπων, τοὺς ὁποίους λόγῳ συγγενείας ἐφρόντισε καὶ ἔθαψεν ὁ Φόλος.

Ὁ φιλόξενος Φόλος, ὅταν ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ τραύματος ἑνὸς Κενταύρου τὸ βέλος τοῦ Ἡρακλέους, ἀπεθαύμαζε τοῦτο καὶ ἠπόρει πῶς ἢ τόσον λεπτὴ ἀκίς, ἢ τόσον μικρὰν ἐπιφέρουσα πληγὴν, εἶχε τὴν δύναμιν νὰ θανατώσῃ τόσον πελωρίους γίγαντα. Ἐνῶ δὲ διελογίζετο τοῦτο, ἔπεσεν ἐκ τῶν χειρῶν του τὸ βέλος καὶ ἐπληξε τὸν πόδα αὐτοῦ θανασίμως καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεβίωσεν.

Ὁ Ἡρακλῆς εὔρε τὸν φίλον του ἐκπνέοντα καὶ τὸν ἐνεταφίασε μεγαλοπρεπῶς ὀνομάσας καὶ τὸ ὑπερκείμενον ὄρος Φολόην.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἡρακλῆς ἀνῆλθε πρὸς καταδίωξιν τοῦ Ἐρυμανθίου κάπρου, ὅστις ἐνδιητᾶτο ἐπὶ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους «Ἐρύμανθος», ἐξ οὗ εἶχε λάβει τὸ ὄνομα, καὶ ὅστις ἐλυμαίνετο τὴν Ψωφίδα.

Οὗτος ἦτο ἰσχυρότατος καὶ εἶχε πελωρίους καὶ φοβερούς ὀδόντας. Ὁ Ἡρακλῆς ἐχρειάσθη νὰ μεταχειρισθῇ τέχνην μᾶλλον ἢ ἀνδρείαν, ἵνα καταβάλῃ καὶ μεταφέρῃ τοῦτον ζῶντα εἰς τὸν Εὐρυσθέα, ὅστις ἐκ τῆς ἀπαισίας του θεᾶς κατετρόμαξεν, ὡς εἶδε τοῦτον ἐξηπλωμένον ἐπὶ τῶν εὐρώστων ὤμων τοῦ γίγαντος, καὶ ἐκρύβη ἐντὸς χαλκίνου πίθου.

Οἱ κάτοικοι τῆς Κύμης διηγοῦντο ὅτι οἱ ὀδόντες τοῦ τέρατος τούτου εὐρίσκοντο ἐντὸς τοῦ παρ' αὐτοῖς Ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Δὲν εἶναι ἀπίθανον οἱ κάτοικοι τῆς παλαιᾶς Ἀρκαδίας ἐν τῷ κάπρω τοῦ Ἐρυμάνθου νὰ ἐσυμβόλιζον τὸν ποταμὸν Ἐρύμανθον, ὅστις ὀγκούμενος κατὰ τὸν χειμῶνα κατήρχετο ταχὺς ἐκ τῶν ὀρέων καὶ κατέκλυζε τὴν στενὴν τῆς Ψωφίδος πεδιάδα, καταστρέφων πᾶν τὸ προστυχὸν πρὶν ἢ ἐνώσῃ τὰ νάματά του μετὰ τοῦ Ἀλφειοῦ.

Ἐπίσης κατὰ τὴν μυθολογίαν ὁ ἐγγώριος ἡμίθεος Βούφαγος, υἱὸς τοῦ Τιτᾶνος Ἰαπετοῦ, ἐρασθεὶς τῆς Ἀρτέμιδος ἐτοξεύθη ὑπ' αὐτῆς ἐν Φολόῃ, ἐκ τοῦ ὀνόματος δὲ τούτου ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ πόλις Βουφάγιον καὶ ὀμώνυμος ποταμίσκος ἐν Γορτυνίᾳ χυνόμενος εἰς τὸν Ἀλφειόν.